

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 คำจำกัดความของประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยัน

นักภาษาศาสตร์หลายท่าน เช่น กิวอน (Givón, 1990:835) คอลลินส์ (Collins, 1990:358) โชเพน (Shopen, 1985:198) เควิร์กและคณะ (Quirk et al., 1972:745) ฮายแมน (Haiman, 1974:357, quoted in Haiman and Thompson, 1988:72) มิทเชล (Mitchell, 1985:706, quoted in Haiman and Thompson, 1988:72) และฮัลลiday (Halliday, 1985:212-216) ได้ศึกษาประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันในภาษาอังกฤษ ต่างกล่าวถึงลักษณะของประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยัน คล้ายคลึงกัน แม้ว่าจะใช้ศัพท์ที่เรียกแตกต่างกันไปบ้าง

กิวอน ให้ความสนใจเฉพาะส่วนที่เป็นอนุประโยคโดย เรียกว่า concessive ADV-clause และอธิบายว่า ประโยคเหล่านี้แสดงการแย้ง (contrast) หรือการค้าน ความคาดหวัง (counter-expectancy) ต่อข้อมูลเบื้องต้น (grounds) ที่ปรากฏใน อนุประโยค โดยที่มุขยประโยคจะแสดงเหตุการณ์ หรือสภาพที่ไม่คาดหมายว่าจะเกิด หรือมี ความเป็นไปได้น้อยมาก สำหรับ คอลลินส์, ฮายแมน, โชเพน, มิทเชล, และเควิร์กและ คณะ ก็ได้อธิบายลักษณะวากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์ของประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันไว้ ในทำนองเดียวกันโดยใช้ศัพท์เรียกที่คล้ายๆ กันว่า concessive clause, concessive และ concessive sentence

โชเพน, เควิร์กและคณะ, ฮายแมน, และ มิทเชล ได้อธิบายลักษณะทาง วากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของประโยคชนิดนี้อย่างชัดเจนว่า มีลักษณะเป็นสังกรประโยค โดยที่มุขยประโยคจะแสดงการยืนยันเหตุการณ์ที่ผู้ฟังไม่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้น ส่วนอนุประโยค

จะแสดงการยอมให้ (concession) เกิดเหตุการณ์ที่ขัดแย้งกับเหตุการณ์ในमुखประโยค ส่วน *คอลลินส์* นั้น ไม่ได้อธิบายลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของประโยคเงื่อนไขเพื่ออื่นอื่น แต่อธิบายเพียงลักษณะทางอรรถศาสตร์ว่า ประโยคเงื่อนไขเพื่ออื่นอื่น เป็นประโยคที่รวมข้อความ (statement) สองข้อความเข้าด้วยกัน โดยที่ข้อความทั้งสองนั้นขัดแย้งกัน หรือ ข้อความหนึ่ง คำนวณความคาดหมายที่คาดหมายได้จากอีกข้อความหนึ่ง

สำหรับ ฮัลลiday (Halliday, 1985:211-216) ได้อธิบายปรากฏการณ์ของประโยคชนิดนี้ว่า เป็นวิธีการหนึ่งในการเสริมความ (enhancement) ที่แสดงเงื่อนไข โดยการยอมให้ เรียกว่า *condition-concessive* ซึ่งสามารถแสดงความหมายในเชิงตรรกะได้ว่า *if P then contrary to expectation Q* การเสริมความนี้ปรากฏได้ทั้งในประโยคที่ฮัลลiday อธิบายว่ามีความสัมพันธ์แบบ 'parataxis' และประโยคที่มีความสัมพันธ์แบบ 'hypotaxis' ซึ่งตรงกับ 'อนุประโยค' และ 'สังกรประโยค' ตามความหมายของประยาปภิตศิลปสาร (2514) ตามลำดับ ฮัลลiday ได้อธิบายประโยคเงื่อนไขเพื่ออื่นอื่นทั้งสองแบบดังนี้

ก. ประโยคเงื่อนไขเพื่ออื่นอื่นที่ปรากฏเป็นอนุประโยค

แบ่งตามตำแหน่งการปรากฏของส่วนแสดงการยอมให้ (concession) และส่วนแสดงผล (consequence) ดังนี้

1. ส่วนแสดงการยอมให้ นำหน้า ส่วนแสดงผล

ตัวอย่างประโยค (Halliday, 1985:212)

It looked good-natured; still it had very long claws and a great many teeth.

เครื่องหมาย (markers) ที่พบในรูปประโยคแบบนี้ ได้แก่ *but, (and) yet, still, but+nevertheless*

2. ส่วนแสดงการยอมให้ ตามหลัง ส่วนแสดงผล
ตัวอย่างประโยค (Halliday, 1985:212)

Evidently Humpty Dumpty was very angry, though he said nothing for a minute or two.

เครื่องหมาย (markers) ที่พบในรูปประโยคแบบนี้ได้แก่ though หรืออาจไม่ปรากฏเครื่องหมายใดๆ ก็ได้ though ในที่นี้ ฮัลลiday ใช้ในความหมายเดียวกับ but กล่าวคือ เป็นการแสดงการค้าน ประโยคดังกล่าว จึงแสดงความสัมพันธ์แบบ 'parataxis' ฮัลลiday อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของ but (Halliday, 1985:214) ว่ามีความหมายที่แตกต่างกัน 3 ความหมาย คือ

ก. แสดงการขัดแย้ง (adversative) ใช้ในความหมายเดียวกับ 'on the other hand' ดังตัวอย่าง

They' re pretty, but I can't grow them.

ข. แสดงการแทนที่ (replacive) ใช้ในความหมายเดียวกับ 'instead' ดังตัวอย่าง

Don't drown them, but give them just enough.

ค. แสดงการยอมให้ (concessive) ใช้ในความหมายเดียวกับ 'nevertheless' ดังตัวอย่าง

I can't grow them, but I keep trying.

๓. ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันที่ปรากฏเป็นสังกรประโยค

ประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นในภาษาอังกฤษที่ปรากฏเป็นสังกรประโยค มักมีเครื่องหมาย (markers) ได้แก่ even if, although, despite, in spite of, และ without ดังตัวอย่าง (Halliday, 1985:216) ต่อไปนี้

1. Despite adequate notice being given there were still many applicants disappointed.
2. Without having been there I know all that happened.

จะเห็นได้ว่า นักภาษาศาสตร์ 5 ท่าน ได้แก่ กิวอน โทเพน เควิร์กและคณะ ฮายแมน และ มิกเชล จัดให้ประโยคลักษณะนี้เป็น สังกรประโยค ที่ประกอบด้วย มุขยประโยค (main clause) และอนุประโยค (dependent clause) มีเพียง คอลลิสน์ เท่านั้น ที่ไม่ได้กล่าวถึง สถานภาพของอนุพจน์ในประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้น คงกล่าวถึงเฉพาะหน้าที่ทางอรรถศาสตร์ของอนุพจน์ที่แสดงการยอมให้ (concessive clause) ในประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นเท่านั้น ซึ่งไม่อาจตีความได้ชัดเจนว่า สำหรับ คอลลิสน์แล้ว ประโยคชนิดนี้จะมีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็นแบบใด

ฮิลลิตซ์ เป็นท่านเดียวที่กล่าวถึงโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นว่ามี 2 แบบ คือ แบบอเนกตรรกประโยค และแบบสังกรประโยค โดยให้ความหมายของคำเชื่อม (connectives) หรือที่ฮิลลิตซ์เรียกว่า เครื่องหมาย (markers) เป็นเครื่องกำหนด หนึ่งในตัวอย่างประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นที่ปรากฏเป็นอเนกตรรกประโยคที่ฮิลลิตซ์ยกมานั้น มีคำเชื่อม though ซึ่งโดยปกติ เป็นคำเชื่อมนำอนุประโยค แต่ในทางอรรถศาสตร์ ฮิลลิตซ์อธิบายว่า มีความหมายเหมือน but เป็นการค้านแบบแสดงการยอมให้ (concessive) ส่วนประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นที่ปรากฏเป็นสังกรประโยคนั้น จะมีคำเชื่อมนำอนุประโยคปรากฏเสมอ ได้แก่ even if, although, despite, in spite of, without

ในด้านอรรถศาสตร์ นักภาษาศาสตร์ทั้ง 7 ท่าน ได้ให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า อนุพจน์ 2 อนุพจน์ ในประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นนั้น อนุพจน์หนึ่งจะแสดงเงื่อนไขอีกอนุพจน์หนึ่งจะแสดงข้อความที่ค้านความคาดหวังจากเงื่อนไขนั้น อาจสรุปได้ว่า ประโยคเงื่อนไขเพื่อขึ้นต้นตามทัศนะของนักภาษาศาสตร์ทั้ง 7 ท่านนั้น มีลักษณะดังนี้

1. โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็น สิ่งกรประโยค ยกเว้น ฮัลลิตีย์ ซึ่งบอกว่า เป็นได้ทั้งอเนกรรประโยค และสิ่งกรประโยค

2. ในทางอรรถศาสตร์ อนุพากย์ 2 อนุพากย์จะขัดแย้งกัน โดยที่ อนุพากย์หนึ่ง จะแสดงเงื่อนไข อีกอนุพากย์หนึ่งจะแสดงการยืนยันข้อเท็จจริง และค่านความคาดหมายตาม เงื่อนไข ในกรณีที่ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันมีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็นสิ่งกรประโยคนั้น ส่วนแสดงเงื่อนไข จะแสดงโดย อนุประโยคชนิดวิเศษณานุประโยค ส่วนแสดงการยืนยัน จะแสดงโดยมุขยประโยค

ในการศึกษารึ้งนี้ ผู้ศึกษาจะเรียกส่วนที่เป็นอนุประโยคในประโยคเงื่อนไข เพื่อยืนยันว่า "ส่วนแสดงเงื่อนไข" และเรียกส่วนที่เป็นมุขยประโยคว่า "ส่วนแสดงการยืนยัน"

จากข้อสรุป จะเห็นว่า ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันมีลักษณะพิเศษ คือ แสดงทั้ง เงื่อนไข และการขัดแย้งแบบแสดงการยอมให้ (concessive) ในเวลาเดียวกัน ผู้ศึกษา จึงสนใจศึกษาว่า ลักษณะประโยคเช่นนี้ ในภาษาไทยจะมีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็น อเนกรรประโยค หรือ สิ่งกรประโยค หรือมีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็นพิเศษต่างไป อย่างไร

2.2 การจัดประเภทของประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยัน

โชเพน (Shopen, 1985:198) ให้ความหมายของคำเชื่อมเป็นเกณฑ์ใน การจำแนกประเภทประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันประเภทแสดงการยอมให้โดยเจาะจงเงื่อนไข ชัดเจน (Definite concessive clauses) จะมีคำเชื่อมนำอนุประโยค เช่น although, even though ดังตัวอย่าง

a. Although she hated Bartók, she agreed to go to the concert.

b. Even though it's still early, we'd better find our seats.

c. Except that we ran out of money, we had a great vacation.

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ส่วนแสดงเงื่อนไขกำหนดเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งแล้ว ส่วนแสดงการยืนยันจะมีข้อความค้านความคาดหวังตามเงื่อนไขนั้น เควิก และคณะ (Quirk et al., 1972:749) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยัน ซึ่งมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์เป็นพิเศษไปจากรูปประโยคลักษณะนี้โดยทั่วไปของภาษาอังกฤษ กล่าวคือ มักมีโครงสร้างประโยคแปลกไปจากธรรมดา คือ คำเชื่อม as, though และ that จะไม่ปรากฏที่ตำแหน่งแรกของประโยค แต่จะปรากฏที่ตำแหน่งหลังหน่วยขยายประธาน ประโยคเช่นนี้ มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ต่างไปจากประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันประเภทแสดงการยอมให้โดยเจาะจงเงื่อนไขชัดเจน แต่มีลักษณะทางอรรถศาสตร์คล้ายคลึง เช่น

a. Naked as/that I was, I braved the storm.

(Even though I was naked...)

b. Miraculous though their survival seemed, it was nothing to what lay ahead.

(Even though their survival seemed miraculous...)

2) ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันประเภทแสดงการยอมให้โดยบอกเงื่อนไขกว้างๆ (Indefinite concessive clauses) ได้แก่ ประโยคที่นำหน้าด้วยคำเชื่อม หรือกลุ่มคำเชื่อมที่มีความหมายทำนองเดียวกับ "no matter what", "whatever" ซึ่งเป็นคำสรรพนาม หรือคำแสดงคำถามแบบไม่เจาะจง เช่น

a. No matter what he said, she still refused to go out with him.

b. Whoever he is, I'm not opening the door.

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาว่า ประเภทของประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันในภาษาไทย จะสอดคล้อง หรือมีลักษณะพิเศษใดที่แตกต่างไปจากผลการศึกษาที่นักภาษาศาสตร์ท่านอื่นจำแนกไว้ข้างต้น

2.3 คำเชื่อม

ในการศึกษาเรื่องคำเชื่อม ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน แต่ละท่านได้จำแนกคำเชื่อมเป็นหลายประเภท และ เรียกชื่อประเภทแตกต่างกันตามเกณฑ์ที่ใช้จำแนก จากการศึกษางานต่างๆ เกี่ยวกับคำเชื่อมพบว่า นักไวยากรณ์ที่จำแนกประเภทคำเชื่อมโดยใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ ได้แก่ นววรรณ พันธุเมธา (2527) และเทวี พันธุเมธา (2529) ส่วนจิราพร โชติเชียรวงค์ (2524) นั้น แม้จะจำแนกโดยเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ก็ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับตำแหน่งการปรากฏของคำเชื่อมโดยอ้างอิงถึงสถานภาพของประโยค มีเพียงพระยาอุปกิตศิลปสาร (2514) ท่านเดียวที่ใช้ทั้งเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ อย่างไรก็ตาม พระยาอุปกิตศิลปสาร ก็เน้นเพียงรายละเอียดของคำเชื่อมที่ใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2514) เรียกคำเชื่อมว่า คำสันธาน และได้นิยามไว้ดังนี้

คำสันธาน ทำหน้าที่เป็นบทเชื่อม กล่าวคือเป็นคำที่ใช้ต่อเชื่อมถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียว หน้าที่ที่เป็นบทเชื่อมนี้มี 3 ประการคือ

1. เชื่อมคำ เช่น กับ และ ในข้อความ

อ่าน กับ เขียน

ลูก และ หลาน และ เหลน

2. เชื่อมประโยค คือเชื่อมประโยคที่มีใจความเท่ากันเช่น และ ในประโยค

ผิวเดินหน้า และ เมื่อยเดินข้างหลัง

3. เชื่อมความ แบ่งเป็น 7 ประเภทได้แก่

3.1 เชื่อมความคล้องตามกัน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

ก. เชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน ได้แก่ ก็..จึง ครั้น..จึง
ครั้น..ก็ เมื่อ..ก็ พอ..ก็

ข. เชื่อมความให้รวมกัน ได้แก่ กับ และ ก็ได้ ก็ได้ ทั้ง
ทั้ง..ก็ ทั้ง..และ ทั้ง..กับ

3.2 เชื่อมความที่แย้งกัน ได้แก่ แต่ แต่ว่า แต่ทว่า ถึง..ก็
กว่า..ก็

3.3 เชื่อมความต่างตอนกัน เชื่อมข้อความที่กล่าวถึงตอนหนึ่งจบแล้ว
กับข้อความที่จะกล่าวอีกตอนหนึ่งให้ติดต่อกัน เช่น ฝาย ส่วน ฝายว่า ส่วนว่า
ลึกประการหนึ่ง

3.4 เชื่อมความที่เป็นเหตุผลแก่กัน ได้แก่ จึง ฉะนั้น ฉะนั้น จึง
เพราะฉะนั้น เหตุฉะนี้

3.5 เชื่อมความที่เลือกเอา ได้แก่ หรือ มิฉะนั้น ไม่เช่นนั้น
หรือมิฉะนั้น ไม่..ก็

3.6 เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ได้แก่ สันธานที่ใช้เชื่อมความซึ่งบอก
การคาดคะเน หรือ บอกแบ่งรับแบ่งสู้ ได้แก่ คำว่า ถ้าและ ถ้า..ก็

3.7 เชื่อมความให้สะดวก ช่วยให้อ่านความสมบูรณ์ เช่น
อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม

สันธานวิ หมายถึง คำสันธานที่เชื่อมคำอื่น อาจเชื่อมระหว่างคำสันธานกับ
คำสันธาน หรือกับคำ หรือวลีอื่นก็ได้ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สันธานวลีที่มีคำหรือวลีเชื่อมท้ายแต่ส่วนท้ายนั้นไม่ใช่ประโยคเป็นเพียง
บทขยายของบทข้างหน้าเท่านั้น ตัวอย่าง

เขามีความรักในโลก และเมีย

คำ เมีย ที่นี้ไม่ใช่ประโยคแต่เป็นบทขยายคำ ลูก

2. สันธานวลีที่เอาวลีต่างๆ มาใช้เป็นสันธานซึ่งบางทีก็มีคำสันธานอยู่ด้วย
บางทีก็ไม่มีคำสันธานอยู่ด้วย ตัวอย่าง แค่นั้นก็ดี ถึงกระนั้นก็ดี หรืออย่างไรก็ดี
เพราะอย่างไรก็ตาม แค่ว่าอย่างไรก็ตาม เป็นต้น สันธานวลีพวกนี้ส่วนใหญ่ใช้เชื่อมประโยค
และข้อความ

สันธานวลีคาบ คือสันธานที่มีความติดต่อกันเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่โดยปกติมักจะอยู่
ห่างกัน คือมีคำอื่นเข้าแทรกอยู่ระหว่างกลาง โดยมากมีทั้งเชื่อมประโยค และไม่ใช่ประโยค
ดังนี้

ถึง..ก็	ตัวอย่าง	ถึง ฝนตก ก็ จะไป
พอ..ก็	ตัวอย่าง	พอ ฝนตกฉัน ก็ นอน
ทั้ง..และ	ตัวอย่าง	ทั้ง แม่ และ ลูก
ถึง..ก็ตาม..ก็	ตัวอย่าง	ถึง เขาจะว่า ก็ตาม ฉัน ก็ จะทำ
ฉะนั้น..จึง	ตัวอย่าง	ฉะนั้น ฉัน จึง ทำตามเขา

นวารธม พันธุเมธา (2527) คือนักภาษาศาสตร์ อีกท่านหนึ่ง ซึ่งใช้ทั้ง
ความหมาย และรูป ในการอธิบายไวยากรณ์ภาษาไทย ท่านให้ความหมายของคำเชื่อมไว้ดังนี้

คำเชื่อม คือคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ หรือระหว่างเหตุการณ์
ต่างๆ หรือระหว่างสิ่งต่างๆ กับเหตุการณ์

คำเชื่อมจำแนกตามความหมายได้เป็น 17 ประเภทคือ

1. คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าหน้าคำนามที่บอกเจ้าของ ได้แก่ ของ แห่ง

2. คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้หน้าหน้านามที่บอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ กับ
3. คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ใช้หน้าหน้านามที่บอกเครื่องมือ ได้แก่ ด้วย

โดย กับ

4. คำเชื่อมบอกแหล่ง ใช้หน้าหน้านามที่บอกแหล่งของสิ่งต่างๆ มี 3

ประเภท

4.1 คำเชื่อมบอกแหล่งที่มี ได้แก่ ใน นอก ถัด เหนือ บน ริม กลาง ใกล้ ไกล เชื่อมกับ ตรง ตาม ที่ หน้า หลัง ใต้ แถว ภายใน เชื่อม ภายนอก ภายใน ใต้ ข้างใต้ ข้างใน ข้างนอก ข้างหน้า ข้างหลัง ระหว่าง

4.2 คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม ได้แก่ จาก

4.3 คำเชื่อมบอกจุดหมาย ได้แก่ สู่ ยัง แก่ ต่อ ต่อ

5. คำเชื่อมบอกเวลา ใช้หน้าหน้านามหรือประโยคที่บอกเวลา มี 5 ประเภท

5.1 คำเชื่อมบอกเวลาก่อน ได้แก่ หลังจากที่ หลังจากที่ ครั้น

5.2 คำเชื่อมบอกเวลาภายหลัง ได้แก่ ก่อน กว่า ก่อนหน้า ก่อนที่ ตั้งแต่ ก่อนหน้าที่ เมื่อก่อน แล้ว แล้ว...ก็ แล้ว...เลย ถึง แล้ว...ก็เลย ต่อมา

5.3 คำเชื่อมบอกเวลาเดียวกัน ได้แก่ เมื่อคราว ขณะที่ ในขณะที่ ระหว่างที่ ในระหว่างที่ ตอน เมื่อ เวลา ในเวลา ในเวลาที่ ตอนที่ เวลาที่ เมื่อก่อนที่ เมื่อก่อน เมื่อครั้ง เมื่อเวลา นอกจากนั้น คำเชื่อม ตอน เมื่อ เวลา

5.4 คำเชื่อมบอกเวลาสิ้นสุด ได้แก่ จน กระทั่ง จนกว่า จนกระทั่ง

5.5 คำเชื่อมบอกเวลาเริ่มต้น ได้แก่ ตั้งแต่ ตั้งแต่เมื่อ ตั้งแต่ครั้ง

6. คำเชื่อมบอกลักษณะ ใช้หน้าหน้านามหรือประโยคที่บอกลักษณะ ได้แก่ โดย

ด้วย

7. คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม ใช้หน้าหน้านามหรือประโยคที่บอก ความหมายไม่ขัดกัน ได้แก่ ก็ รวมทั้ง ทั้ง และ อีกประการหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง ไหน ก็ดี นอกจาก ก็ตาม คำเชื่อม ก็ ใช้ร่วมกับคำอื่นได้อีกหลายคำ ตัวอย่าง

เรารักคุณพ่อ และ เรา ก็ รักคุณแม่ด้วย

พล เขามา ฉัน ก็ ไป
 ฉันอยากได้เสื้อใหม่ แต่ก็ ไม่อยากเสียเงินซื้อ
 ถึง เขาจะรู้ ฉัน ก็ ไม่กลัว

8. คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้าคำนาม/ประโยคที่บอก
 การเปรียบเทียบ ได้แก่ กว่า เท่าที่ เท่ากับที่ อย่างกับ ราว รวกับ รวกับว่า
 กว่าที่ ประคุดัง ดังหนึ่ง คล้ายๆ กับว่า ประคุดว่า เช่นเดียวกับ ในทำนองเดียวกัน
 เสมือนหนึ่ง นอกจากนี้ คำเชื่อมบางคำจะอยู่ท้ายประโยค เช่น ฉันใด ฉันนั้น อย่างไรก็ตาม
 อย่างนั้น

9. คำเชื่อมบอกสิ่งกำหนด ใช้หน้าคำนามที่กำหนดให้กริยาเป็นเช่นนั้น ได้แก่
 ตาม สกตัวอย่างเช่น

เชอควรจะพูด ตาม ความจริง

10. คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกัน ได้แก่
 แต่ แต่ว่า ส่วน ทว่า ถึง

11. คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่มีความหมาย
 ให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ หรือ หรือไม่ก็ หรือไม่เช่นนั้น หรือว่า ไม่เช่นนั้น

12. คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุ ได้แก่ เพราะ ด้วยเหตุที่
 โดยเหตุที่ เพราะว่า เนื่องจาก เนื่องด้วย ด้วย ทั้งนี้เพราะ ก็เพราะ ก็เพราะว่า
 เพราะเหตุที่ คำเชื่อมบอกเหตุบางคำใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุซึ่งเป็นเงื่อนไข ผลจะเกิด
 ขึ้นเพราะเหตุนี้เท่านั้น ได้แก่ ถ้า หาก ถ้าหาก ถ้าหากว่า ต่อเมื่อ ก็ต่อเมื่อ ในเมื่อ
 เว้นแต่ นอกจาก เว้นเสียแต่ว่า นอกจากว่า นอกเสียจากว่า หากว่า เว้นแต่ว่า ถ้าเมื่อ
 ถ้าเมื่อว่า ถ้าแม้ว่า คำเชื่อมบอกเหตุบางคำใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุซึ่งบังเกิดผลขัดแย้ง
 ได้แก่ แม้ ถึง แม้ว่าจะ ทั้งที่ ทั้งๆ ที่ ถึงแม้ ถึงแม้ว่า ถึงหาก

13. คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงจุดมุ่งหมาย
 ได้แก่ เพื่อ ก็เพื่อ เพื่อที่ เพื่อว่า เพื่อ สำหรับ ให้

14. คำเชื่อมบอกเนื้อความ ได้แก่ ว่า

15. คำเชื่อมบอกการจำกัด ใช้หน้าประโยคซึ่งใช้จำกัดความหมายของคำนาม

หรือคำกริยาให้แคบเข้า ได้แก่ ที่ ซึ่ง อัน

16. คำเชื่อมบอกผล ใช้หน้าประโยคที่แสดงผล ได้แก่ จึง เลข จน ดังนั้น ในที่สุด ถึงกับ ก็เลย ด้วยเหตุนี้ เหตุฉะนั้น ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ผลที่สุด จนกระทั่ง

17. คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้าคำนาม/ประโยคที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ เป็นต้นว่า เช่น ดังเช่น อาทิเช่น

จิราพร โยคีเชียรวงค์ (2534) ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธาน ในสมัยสุโขทัย อยุธยา กับสมัยปัจจุบัน คำสันธานที่ศึกษาได้แก่ ก็ กว่า กับ เกลือก ครั้น จึง จน ด้วย ต่อ แต่ ถ้า ถึง ทว่า ทั้งผิ เพราะ เพื่อ เมื่อ แม้ แล แล้ว ส่วน เหตุ หนึ่ง อีก

ในวิทยานิพนธ์นี้จะขอกล่าวถึงเพียงคำสันธานที่เกี่ยวข้องกับประโยคอื่นอัน ได้แก่ ก็ ต่อ แต่ ถึง ทั้ง แม้ ซึ่งเป็นคำเชื่อมที่เชื่อมความขัดแย้ง เงื่อนไข และอื่นอัน เท่านั้น

ก็ ทำหน้าที่เป็นสันธานใช้เชื่อมประโยคที่คล้ายตามกัน หรือแสดงเหตุการณ์ ต่อเนื่องกันและเป็นสันธานใช้เพื่อความสละสลวย และเน้นความตั้งใจในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน ก็ ปรากฏเป็นทั้งสันธานเดี่ยว สันธานคู่ และกลุ่มสันธาน

สันธานเดี่ยว ได้แก่ ก็

สันธานคู่ ได้แก่ ครั้น..ก็ ถ้า..ก็ ถึง..ก็ เพราะ..ก็ เมื่อ..ก็ เหตุ..ก็ สันธานคู่นี้ทำหน้าที่เชื่อมประโยคคล้ายตามปรากฏต้นประโยคเชื่อม ถ้าประโยคเชื่อมนั้น มี ประธาน ก็ จะอยู่หลังประธาน

กลุ่มสันธาน ได้แก่ ฉันทใดก็ดี ดั่งนั้นก็ดี ทั้งนั้นก็ดี ก็ตาม ก็ดี กลุ่มสันธานนี้ใช้เพื่อความสละสลวย ไพเราะหรือเน้นความ ปรากฏในที่ต่างๆกัน

ต่อ ทำหน้าที่เป็นสันธานเชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเวลา และเชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเงื่อนไขใช้ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบัน ส่วน ต่อ ที่ใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกันมีใช้เฉพาะในปัจจุบันเท่านั้นมีความหมายเช่นเดียวกับ ถึงแม้ ถึงแม้ว่า

คือ ที่ใช้เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเวลา จะปรากฏที่ต้นประโยคเชื่อมได้แก่
 ต่อ ต่อเท่า คราบเท่า คราบเท่า ต่อ ต่อมา ต่อจากนั้น ต่อมาก็ ต่อมาจึง

คือ ที่เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเงื่อนไข พบที่ต้นประโยคแสดงเงื่อนไข
 มักเป็น สันธานคู่ ได้แก่ ต่อเมื่อ...จึง ต่อว่าเมื่อใด...จึง เมื่อใดต่อ...จึง ต่อ...จึง
 ต่อให้ ต่อเมื่อใด...จึง ต่อเมื่อ ก็ต่อเมื่อ

แต่ ทำหน้าที่เป็นสันธานเชื่อมประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกันทั้งในสมัยสุโขทัย
 ออยุธยา และปัจจุบัน แต่ ที่ใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้ายตามกันพบในสมัยสุโขทัย และ
 ออยุธยาเท่านั้น ส่วน แต่ ที่ใช้เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเวลาพบในสมัยอยุธยา กับปัจจุบัน

แต่ เชื่อมประโยคที่มีความขัดแย้ง พบที่ต้นประโยคเชื่อม ได้แก่ แต่ว่า แต่ทว่า
 แต่เท่าว่า แต่หากทว่า แต่ก็ หากแต่ หากแต่ว่า

แต่ เชื่อมประโยคคล้ายตามมีความหมายทำนองเดียวกับ และ พบที่ต้นประโยค
 เชื่อม ได้แก่ แต่

แต่ เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเวลา มีความหมายทำนองเดียวกับ ตั้งแต่
 พบที่ต้นประโยคเชื่อม ได้แก่ แต่ครั้ง แต่เมื่อ ตั้งแต่ แต่ ตั้งแต่ครั้ง ตั้งแต่เมื่อ

ถึง ไม่ปรากฏในข้อมูลสมัยสุโขทัย มีใช้สมัยอยุธยาและปัจจุบัน ทำหน้าที่เป็น
 สันธานใช้เชื่อมประโยคขัดแย้ง และเชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเหตุผล

ถึง ที่เชื่อมประโยคขัดแย้ง มีความหมายทำนองเดียวกับ แม้ว่า ถึงแม้ว่า
 ในปัจจุบัน มักพบปรากฏที่ต้นประโยคแสดงเหตุ ได้แก่ ถึงว่า ถึงมาครว่า ถึงมาทว่า ถึง...ก็
 ถึงว่า...ก็ ถึงแม้ว่า ถึงแม้ ถึงกระนั้นก็ ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงอย่างไรก็

ถึง ที่เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเหตุผลมีความหมายทำนองเดียวกันกับ
 "จนถึงกับ" "จนกระทั่ง" ในปัจจุบันปรากฏอยู่ต้นประโยคที่แสดงผล ได้แก่ ถึง ถึงกับ จนถึงกับ
 จนถึงกับว่า ถึงขนาด

ทั้ง ทำหน้าที่เป็นสันธานใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้ายตามกัน ทั้งในสมัย
 สุโขทัย ออยุธยา และปัจจุบัน ส่วน ทั้ง ที่ใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกันมีใช้เฉพาะ
 ปัจจุบันเท่านั้น

ทั้ง ที่ใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้ายตามกัน ปรากฏอยู่ต้นประโยคเชื่อม

ได้แก่ กับ ทั้ง อีกทั้ง ทั้งนี้ รวมทั้ง

ทั้ง ที่ใช้เชื่อมประโยคขัดแย้ง ปรากฏอยู่ต้นประโยคเชื่อมเป็นกลุ่มสันธาน เช่น
ทั้งๆ ทั้งๆที่ ทั้งที่

มัน, แม้ ทำหน้าที่เป็นสันธานใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกัน ทั้งใน
สมัยสุโขทัย อสุทธยา และปัจจุบัน ส่วน มัน ที่ใช้เชื่อมประโยคที่สัมพันธ์กันทางเงื่อนไข หรือ
ที่มีความหมายสมมติปรากฏในสมัยสุโขทัยและอสุทธยาเท่านั้น

มัน, แม้ ที่ใช้เชื่อมประโยคที่มีความหมายขัดแย้งกันปรากฏอยู่ต้นประโยคเชื่อม
และอาจปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว หรือเป็นกลุ่มคำสันธานได้แก่ แม้ว่า มันถึงว่า มันมาครว่า
แม้ว่าดังนั้น มาครว่า มันว่า มันแล ถึงแม้ว่า ถึงแม้ หรือเป็นสันธานคู่ ได้แก่ แม้..ก็
แม้..แต่ก็ แม้..แต่ ซึ่ง มัน, แม้ จะอยู่ต้นประโยคแรกแสดงความขัดแย้งกับประโยคหลัง
ก็, แต่ก็ จะอยู่ต้น/หลังประธานของประโยคหลัง เช่น

แม้ เขาจะเจ็บหนัก เขา ก็ สมบูรณ์ดี
เขาวิ่งเร็วมาก ถึงแม้ว่า เขาจะอ้วน

มัน, แม้ ที่ใช้เชื่อมประโยคสัมพันธ์กันทางเงื่อนไข หรือที่แสดงความหมาย
สมมติมีความหมายทำนองเดียวกับ "ถ้า" ในปัจจุบันปรากฏต้นประโยคเชื่อม

มัน อาจจะปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว หรือเป็นกลุ่มคำสันธาน ได้แก่ มันว่า
ถ้ามัน หรือเป็นสันธานคู่ มัน..ก็ มันว่า..ก็ ถ้ามัน..ก็ ซึ่ง มัน จะอยู่ต้นประโยค
ที่แสดงเงื่อนไข ก็ จะอยู่ต้นหรือหลังประธานของประโยคที่แสดงผล

คุณภัทร ชานโรคนานต์ (2512) ได้ศึกษาคำเชื่อมอนุพจน์ชนิดต่างๆ 4 ชนิด
คือคำเชื่อมอนุพจน์นาม คำเชื่อมอนุพจน์คุณศัพท์ คำเชื่อมอนุพจน์วิเศษณ์ และคำเชื่อม
อนุพจน์หลัก สรุปได้ดังนี้

คำเชื่อมอนุพจน์ชนิดคำเชื่อมเดี่ยว แบ่งชนิดคำเชื่อมตามตำแหน่งที่ปรากฏ

คำเชื่อมอนุพจน์นาม

คำเชื่อมต้น ได้แก่ ว่า ที่ การที่ อย่าง

คำเชื่อมอนุพากย์คุณศัพท์

คำเชื่อมต้น ได้แก่ ที่ ซึ่ง ที่ว่า อย่างที่

คำเชื่อมอนุพากย์วิเศษณ์

คำเชื่อมต้น ได้แก่ ก่อน กว่า ก่อนหน้า หลัง หลังจาก พอ ทั้งนี้ที่
ขณะที่ ในขณะที่ ระหว่าง จนกระทั่ง เวลา ในเวลา เมื่อ ตั้งแต่ ครั้ง คราว ตอน
แถว ตรงที่ เพราะ ก็เพราะ ที่ เพื่อ ก็เพื่อ เพื่อให้ ก็เพื่อให้ ถ้า หาก เมื่อ แม้
ถึง ทั้งๆ ทั้งที่ เมื่อ ต่อเมื่อ ในเมื่อ ก็ต่อเมื่อ นอกจาก เว้นแต่ นอกเสียจาก เว้นเสียแต่
เท่าที่ เท่ากับที่ อย่างกับ ราวกับ กว่าที่ ขนาด ตาม อย่าง โดย

คำเชื่อมอนุพากย์หลัก

คำเชื่อมต้น ได้แก่ แต่ ข้าง ส่วน ฝ่าย หรือ แล้ว และ

คำเชื่อมใน ได้แก่ ก็ ถึง จึง เลข

คำเชื่อมชนาบ ได้แก่ แต่แล้ว...ก็

คำเชื่อมอนุพากย์ชนิดคำเชื่อมผสม แบ่งชนิดคำเชื่อมตามตำแหน่งที่ปรากฏ

คำเชื่อมอนุพากย์นาม

คำเชื่อมต้น ได้แก่ ที่ว่า ตามที่ว่า อย่างที่

คำเชื่อมอนุพากย์วิเศษณ์

คำเชื่อมต้น ได้แก่ ก่อนที่ ตั้งแต่ก่อน หลังจาก ที่ ระหว่างที่ จนกว่า
ตอนที่ เวลาที่ ในเวลาที่ ในระหว่างที่ แถวๆที่ เพราะว่า ก็เพราะว่า เพื่อที่ เพื่อว่า
หากว่า เมื่อว่า แม้ว่า ทั้งๆที่ นอกจากว่า เว้นแต่ว่า นอกเสียจากว่า เว้นเสียแต่ว่า
จนกระทั่ง ตามที่ อย่างที่ โดยที่

คำเชื่อมอนุพากย์หลัก

คำเชื่อมต้น ได้แก่ แต่ว่า
 คำเชื่อมใน ได้แก่ ก็เลย
 คำเชื่อมชนาบ ได้แก่ แล้ว..ก็ แล้ว..ถึง แล้ว..จึง แล้ว..เลย
 แล้ว..ก็เลย

คำเชื่อมอนุพากษ์ชนิดคำเชื่อมซ้อน แบ่งชนิดคำเชื่อมตามตำแหน่งที่ปรากฏ

คำเชื่อมอนุพากษ์วิเศษณ์
 คำเชื่อมต้น ได้แก่ พอเวลา เมื่อก่อน เมื่อก่อนที่ ก่อนหน้าที่ เมื่อตอน
 เมื่อครั้ง เมื่อคราว เมื่อเวลา ตั้งแต่เมื่อ ตั้งแต่ครั้ง ตั้งแต่คราว ตั้งแต่ตอน จนกระทั่ง
 ถ้าหาก ถ้าหากว่า ถ้าเพื่อ ถ้าเพื่อว่า ถึงแม้ ถึงแม้ว่า ตามอย่างที

คำเชื่อมอนุพากษ์หลัก
 คำเชื่อมใน ได้แก่ แต่ข้าง ก็เลย

เทษี พันธุเมธา (2529) ได้ศึกษาการใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์และแยก
 คำสันธานแสดงความขัดแย้งกันเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว

สันธานเชื่อมความที่ขัดแย้งกัน

แต่	ทั้งๆ	หากแต่	ถึงกระนั้น	แม้กระนั้นก็ดี
ถึง	แต่ที่ว่า	แต่ว่า	แต่กระนั้นก็	แต่อย่างไรก็ดี
ทว่า	แต่หากทว่า	ถึงว่า	แม้กระนั้นก็	แต่กระนั้นก็ตาม
ทั้ง	แต่หากว่า	แต่ก็	ถ้ากระนั้นก็	แม้กระนั้นก็ตาม
หาก	แต่หาก	แต่กระนั้น	แต่กระนั้นก็ดี	อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี

2. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

สันธานคู่ที่เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

2.1 สันธานคู่ที่เชื่อมความขัดแย้ง และความบอกผล

ถึง...ก็	ถึงแม้...ก็	ถ้า...ถ้าหาก...ก็
ถึง...แต่	ถึงแม้...แต่ก็	ถึงมากที่สุด...ก็
ถึง...แต่ก็	ถึงแม้...แต่	แม้ว่า...ก็
แม้...ก็	ถึงว่า...ก็	แม้ว่า...แต่ก็
แม้...แต่ก็	ถึงว่า...แต่	แม้ถึง...ก็

2.2 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย โดยที่ความหมายแรกคือ
ความขัดแย้ง

2.2.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง
ความหมายที่สองบอกเหตุ

แต่+ด้วย	(แต่ด้วย)
แต่+เพราะ	(แต่เพราะ)
แต่+หาก	(แต่หาก)

2.2.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง
ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

แต่+ถ้า	(แต่ถ้า)	แต่+ถ้าหาก	(แต่ถ้าหาก)
แต่+หาก	(แต่หาก)	แต่+ถ้าหากว่า	(แต่ถ้าหากว่า)
แต่+ถ้าว่า	(แต่ถ้าว่า)	แต่+ว่า+ถ้า	(แต่ว่าถ้า)

2.2.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง
ความหมายที่สองบอกเวลา

แต่+ครั้น	(แต่ครั้น)	แต่+เมื่อ	(แต่เมื่อ)
แต่+ตอน	(แต่ตอน)	แต่+ครั้นเมื่อ	(แต่ครั้นเมื่อ)
แต่+พอ	(แต่พอ)	แต่+ในขณะที่	(แต่ในขณะที่)
แต่+หลังจาก	(แต่หลังจาก)		

ผู้ศึกษาได้สรุปรายละเอียดประเภทคำเชื่อมแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางสรุปรายละเอียดประเภทของคำเชื่อมตามการจำแนกของนักไวยากรณ์ไทย

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวยากรณ์				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นววรรณ	จิราพร	เทพี	ดุษฎีพร
แม่, แม่ัน	—	คำเชื่อมบอกเหตุ บังเกิดผลขัดแย้ง แม่ แม้ว่า	คำเชื่อม ปย. ความ หมายขัดแย้ง พบต้น ปย. เชื่อม แม่ว่า แม่ันถึงว่า แม่ันมาตรฐานว่า แม่ว่า แม่ว่าดังนั้น แม่ันว่า แม่ันแล แม่...ก็ แม่...แต่ก็ แม่...แต่ คำเชื่อม ปย. สัมพันธ์ กันทางเงื่อนไข/แสดง ความสมมติ แม่ัน, แม่ พบที่ต้น ปย. แสดง เงื่อนไข ก็ จะอยู่ต้น/ หลังประธาน ปย. แสดงผล แม่...ก็ แม่ันว่า...ก็ ถ้าแม่ัน...ก็	สันธานเชื่อม ความขัดแย้ง แม่กระนั้นก็(ดี) แม่กระนั้นก็ตาม สันธานคู่เชื่อม ความขัดแย้งและ ความบอกผล แม่...ก็ แม่...แต่ก็ แม่ว่า...ก็ แม่ว่า... ก็ แม่ว่า...แต่ก็ แม่ันถึง...ก็	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ แม่ แม้ว่า

(ต่อ)

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวยากรณ์				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นววรรณ	จิราพร	เทพี	คุณผู้พร
ถึง	สันธานวลีคาบใช้เชื่อม ปย. และไม่ใช่ ปย. ถึง..ก็ ถึง..ก็ตาม..ก็	คำเชื่อมบอกความขัด- แย้ง ถึง คำเชื่อมบอกเหตุ บังเกิดผลขัดแย้ง ถึง ถึงแม้ ถึงแม้ว่า ถึงหาก	คำเชื่อม ปย. ความ หมายขัดแย้ง พบต้น ปย. แสดงเหตุ ถึงว่า ถึงแม้ว่า ถึงมาครว่า ถึงมาทว่า ถึง..ก็ ถึงว่า..ก็ ถึงแม้ ถึงแม้ว่า ถึงกระนั้นก็ ถึงอย่าง ไรก็ตาม ถึงอย่างไรก็	สันธานเชื่อมความขัด- แย้ง ถึง ถึงกระนั้น ถึงว่า สันธานคู่เชื่อมความขัด แย้งและความบอกผล ถึง..ก็ ถึง..แต่ ถึงแม้..ก็ ถึงแม้..แต่ ถึงแม้..แต่ก็ ถึงว่า.. แต่ ถึงมาทว่า..ก็	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ ถึง ถึงแม้ ถึงแม้ว่า คำเชื่อมในอนุพากย์ หลัก ถึง
ทั้ง	-	คำเชื่อมบอกเหตุ บังเกิดผลขัดแย้ง ทั้งที่ ทั้งๆที่	คำเชื่อม ปย. ขัดแย้ง อยู่ต้น ปย. เชื่อม ทั้งๆที่ ทั้งที่ ทั้งๆ	สันธานเชื่อมความขัด- แย้ง ทั้ง ทั้งๆ	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ ทั้งๆ ทั้งที่ ทั้งๆที่
ขณะ	-	คำเชื่อมบอกเวลา เดียวกัน ขณะที่ ในขณะที่	-	-	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ ขณะที่ ในขณะที่
ขนาด	-	-	-	-	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ ขนาด

(ต่อ)

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวยากรณ์				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นาวรรณ	จิราพร	เทพี	คุณิพร
แต่	สันธานเชื่อมความที่แย้งกัน แต่ แต่ว่า แต่ทว่า	คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง แต่ แต่ว่า	คำเชื่อม ปย. ความหมายขัดแย้ง พบต้น ปย. เชื่อม แต่ว่า แต่เท่าว่า แต่ทว่า แต่หากทว่า แต่ก็	สันธานเชื่อมความขัดแย้ง แต่ แต่ทว่า แต่หากว่า แต่หากทว่า แต่หาก แต่ว่า แต่ก็ แต่กระนั้น แต่กระนั้นก็ แต่กระนั้น ก็ดี แต่อย่างไรก็ดี แต่อย่างไรก็ตาม สันธานเรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก ความขัดแย้งความ- หมายที่สองบอกเหตุ แต่ด้วย แต่เพราะ แต่หาก สันธานเรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก ความขัดแย้งความ-	คำเชื่อมต้นอนุพากย์หลัก แต่ แต่ว่า คำเชื่อมชนาอนุพากย์หลัก แต่แล้ว...ก็

(ต่อ)

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวชากรรม				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นววรรณ	จิราพร	เทพี	คุณิพร
แต่				หมายถึงสองบอกเงื่อน- ไข แต่ถ้า แต่ถ้าว่า แต่ถ้าหากว่า แต่หาก แต่ถ้าหาก แต่ว่าถ้า สันธานเรียงต่อกัน ความหมายแรกบอก ความขัดแย้ง ความ- หมายที่สองบอกเวลา แต่ครั้น แต่พอ แต่ตอน แต่หลังจาก แต่เมื่อ แต่ในขณะที่ แต่ครั้นเมื่อ	
อย่างไร	สันธานเชื่อมความให้ สละสลวย อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ ตาม	คำเชื่อมบอกการเปรียบ เทียบ อย่างไร	-	สันธานเชื่อมความขัด- แย้ง อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ ตาม แต่อย่างไรก็ดี	-

(ต่อ)

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวยากรณ์				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นววรรณ	จิราพร	เทพ	คุณุพร
ก็	สันธานเชื่อมความคล้อยตาม เวลาต่อเนื่อง ก็..จึง ครั้น..ก็ เมื่อ..ก็ พอ..ก็ สันธานเชื่อมความคล้อยตามให้รวมกัน ก็ได้ ก็ดี ทั้ง..ก็ สันธานเชื่อมความขัดแย้ง ถึง..ก็ กว่า..ก็ สันธานเชื่อมความที่เลือกเอา ไม่..ก็ เชื่อมความที่แบ่งรับรอง ถ้า..ก็	คำเชื่อมบอกเวลาภายหลัง แล้ว..ก็ แล้ว..ก็ ก็เลข คำเชื่อมบอกความคล้อยตาม ก็ ก็ตาม ก็ ที่ใช้ร่วมกับคำอื่นแต่ระบุประเภท และ..ก็ พอ..ก็ แต่ก็ ถึง..ก็ คำเชื่อมบอกผล ก็เลข	สันธานเชื่อมพย. คล้อยตาม อยู่ต้น พย. เชื่อม ก็ ครั้น..ก็ ถ้า..ก็ ถึง..ก็ เพราะ..ก็ เมื่อ..ก็ แม้..ก็ เหตุ..ก็	สันธานเชื่อมความหมายขัดแย้ง แต่ก็ แต่กระนั้นก็ แม้กระนั้นก็ ถ้ากระนั้นก็ ก็ แต่กระนั้นก็ดี แต่กระนั้นก็ตาม แม้กระนั้นก็ตาม อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม สันธานคู่เชื่อมความขัดแย้งและความบอกผล ถึง..ก็ ถึงแม้..ก็ ถึง..แต่ก็ ถึงว่า..ก็ ถึงแม้..แต่ก็ แม้ว่า.. (แต่)ก็ ถึงว่าถ้าหาก.. ..ก็ ถึงมาทถ้า..ก็ แม้(ว่า)..แต่ก็	คำเชื่อมต้นอนุพากย์วิเศษณ์ ก็เพราะ ก็เพื่อ ก็เพื่อให้ ก็เพราะว่า คำเชื่อมในอนุพากย์หลัก ก็ ก็เลข คำเชื่อมชนาอนุพากย์หลัก แต่แล้ว..ก็ แล้ว..ก็ แล้ว..ก็เลข

(ต่อ)

กลุ่มคำเชื่อม	ชื่อนักไวยากรณ์				
	พระยาอุปกิตศิลปสาร	นววรรณ	จิราพร	เทพ	คุณุพร
ต่อ	-	คำเชื่อมบอกเหตุที่เป็นเงื่อนไข ผลจะเกิดขึ้นเพราะเหตุนั้น ต่อเมื่อ ก็ต่อเมื่อ	สันธานเชื่อม ปย. ที่สัมพันธ์กันทางเงื่อนไข พบที่ต้น ปย. เงื่อนไข ต่อเมื่อ.. จึง ต่อเมื่อ ต่อว่าเมื่อใด.. จึง เมื่อใดต่อ.. จึง ต่อให้ ต่อเมื่อใด.. จึง ก็ต่อเมื่อ ต่อ.. จึง สันธานเชื่อม ปย. ขัด- แย้ง ต่อ	-	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ วิเศษณ์ ก็ต่อเมื่อ
หรือ	สันธานเชื่อมความที่เลือกเอา หรือ หรือมิฉะนั้น	คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา หรือ หรือไม่ก็ หรือว่า หรือไม่เช่นนั้น	-	-	คำเชื่อมต้นอนุพากย์ หลัก หรือ

จากตารางแสดงให้เห็นว่ากลุ่มของคำเชื่อมส่วนใหญ่อันได้แก่กลุ่ม **แม้** **แม้** **ถึง** **ทั้ง** **ต่อ** **ขนาด** **ขณะที่** จะตรงกับคำเชื่อมต้นอนุพากย์วิเศษณ์ตามเกณฑ์ของคุษฎีพร มีเพียงกลุ่มของคำเชื่อม **แต่** หรือ **เท่านั้น** ที่ตรงกับคำเชื่อมต้น และคำเชื่อมขนาดในอนุพากย์หลัก ส่วนกลุ่มของคำเชื่อม **ก็** เป็นกลุ่มเดียวที่ตรงกับคำเชื่อมที่คุษฎีพรจัดให้เป็นทั้งคำเชื่อมต้นอนุพากย์วิเศษณ์ คำเชื่อมใน และคำเชื่อมขนาดในอนุพากย์หลัก ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงว่าคำเชื่อมเหล่านี้เป็นคำเชื่อมที่แสดงสถานภาพของอนุพากย์ในสังกรประโยคซึ่งสามารถเป็นแนวทางทางหนึ่งในการศึกษาลักษณะประโยคตามเกณฑ์วากยสัมพันธ์ ควบคู่กับเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ได้ ผู้ศึกษา จึงได้ใช้คำเชื่อมเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ และ ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างอนุพากย์

2.4 หน่วยแสดงการไม่เกิดจริงของเหตุการณ์ (Irrealis Marker)

เพ็ชรศิริ เอกนิสม (Ekniyom, 1982) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะการเกิดจริงของเหตุการณ์ที่ปรากฏในประโยค โดยใช้เกณฑ์ความเป็นอิสระในการแสดงกาล (time reference) และสภาวะความของประโยค (informational status) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งอนุประโยคออกเป็น 2 ประเภทคือ อนุประโยคที่มีเนื้อความบอกเล่า (indicative clause) และอนุประโยคที่มีเนื้อความสมมติ (hypothetical clause)

อนุประโยคที่มีเนื้อความบอกเล่า จะแสดงกาลได้โดยอิสระ กล่าวคือ อาจแสดงอดีตกาล ปัจจุบันกาล หรืออนาคตกาลก็ได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับกาลที่ปรากฏในอนุพากย์อื่น เช่น

อดีตกาล เขาบอกว่าเขา เคย ไปเมืองนอก แล้ว

ปัจจุบันกาล เขาบอกว่าเขา กำลัง เรือนอยู่เมืองนอก

อนาคตกาล เขาบอกว่าเขา จะ ไปเมืองนอก

คำที่พิมพ์ด้วยอักษรเข้ม คือคำที่แสดงกาล

อนุประโยคที่มีเนื้อความสมมติ จะมีข้อจำกัดในการแสดงกาล กล่าวคือ กาล

ที่ปรากฏในอนุประโยคต้องสัมพันธ์กับกาลที่แสดงในमुख्यประโยคเสมอ ดังนั้น รูปกริยาที่ปรากฏในอนุประโยคที่มีเนื้อความสมมติจึงมักไม่มีหน่วยแสดงกาลกำกับ เช่น "เขาเคยอยากไปนอก" และมักจะมีหน่วยแสดงการไม่เกิดจริง จะ ปรากฏอยู่ เช่น "เขาอยาก จะ ไปนอก"

จากการศึกษาข้อมูลประโยคเงื่อนไขเพื่ออื่นอัน ได้พบว่าจะมี จะ ปรากฏอยู่ในอนุประโยคที่บอกการอื่นอันเสมอ โดยที่ จะ นี้เป็นหน่วยที่ละได้ คือ อาจจะไม่ปรากฏหรือไม่ก็ได้ เช่น "ต่อให้มาจ้อ จันท์ (จะ) ไม่ยกโทษให้" การปรากฏของ จะ นี้ทำให้เห็นลักษณะทางความหมายของการสมมติเรื่องขึ้นเพื่ออื่นอันว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงจุดอื่นไม่ว่าเงื่อนไขจะเป็นอย่างไร

2.5 การวิเคราะห์ลักษณะประโยคในภาษาอังกฤษตามแนวคิดของฮัลลiday

ความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคในประโยคตามแนวคิดของฮัลลiday (Halliday, 1985:195-199) มี 2 ประการ คือ

2.5.1. ประเภทของการพึ่งพาระหว่างอนุประโยค (type of interdependency, or 'taxis') แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

ก. ความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (hypotaxis) คือความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่ทำหน้าที่ขยายความ เรียกว่า "dependent clause" และอนุประโยคที่ถูกขยายความเรียกว่า "dominant clause" (หรือที่พระยาอุปกิตศิลปสาร เรียกว่า "อนุประโยค" และ "मुख्यประโยค" ตามลำดับ)

ข. ความสัมพันธ์แบบไม่พึ่งพา (parataxis) คือความสัมพันธ์ระหว่างสองอนุประโยคที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน โดยที่อนุประโยคหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นอนุประโยคเริ่มต้น เรียกว่า "initiating clause" อีกอนุประโยคหนึ่งทำหน้าที่เป็นอนุประโยคต่อความ เรียกว่า "continuing clause"

ความสัมพันธ์ทั้งสองแบบนี้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสองอนุภาค ที่ฮิลเลียดส์ เรียกว่า "primary clause" และ "secondary clause" ในโครงสร้างประโยคที่มีความสัมพันธ์ระหว่างอนุภาคเป็นแบบพังกา (hypotaxis) นั้น "primary clause" คือ "dominant clause" ส่วน "secondary clause" คือ "dependent clause" สำหรับโครงสร้างประโยคที่มีความสัมพันธ์ระหว่างอนุภาคเป็นแบบไม่พังกา (parataxis) นั้น "primary clause" คือ "initiating clause" ส่วน "secondary clause" คือ "continuing clause" แสดงให้เห็นชัดเจนด้วยภาพต่อไปนี้

ชื่ออนุภาค ความสัมพันธ์	primary	secondary
parataxis	initiating	continuing
hypotaxis	dominant	dependent

ประโยคเงื่อนไขเพื่อยืนยันที่นำมาศึกษาจะพบว่ามีทั้งคำเชื่อมแบบ parataxis และแบบ hypotaxis ซึ่งเป็นลักษณะผสมของความสัมพันธ์ทั้งสองแบบ

2.5.2. ความสัมพันธ์ทางตรรกศาสตร์ (logico-semantic relation) ความสัมพันธ์ประเภทนี้ พบทั้งในโครงสร้างประโยคที่มีความสัมพันธ์แบบพังกา และแบบไม่พังกา ฮิลเลียดส์แบ่งเป็นความสัมพันธ์ทางตรรกศาสตร์ในภาษาอังกฤษออกเป็น ความสัมพันธ์พื้นฐาน 2 กลุ่ม คือ

ก. ความสัมพันธ์แบบขยายความ (expansion) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางความหมายของอนุภาคโดยที่ "secondary clause" จะขยายความ "primary clause" ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งใน 3 วิธีต่อไปนี้

1. การให้รายละเอียด (elaboration 'i.e.') ได้แก่ การที่อนุภาคหนึ่งขยายความของอีกอนุภาคหนึ่งโดยการให้รายละเอียด ให้ข้อคิดเห็น หรือยกตัวอย่าง

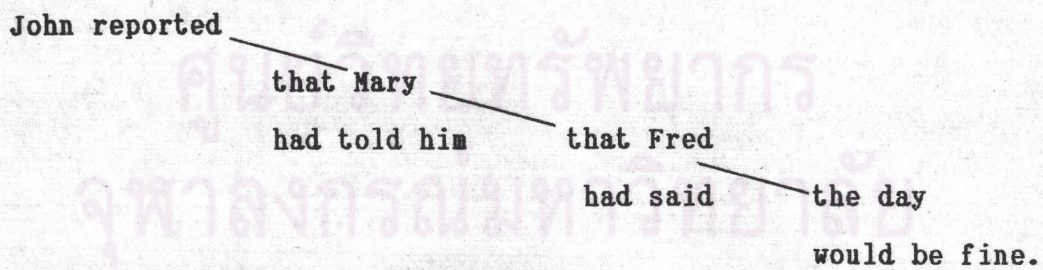
2. การต่อเติมข้อความ (extension 'and') ได้แก่ การที่อนุภาคหนึ่งขยายความของอีกอนุภาคหนึ่งโดยการเพิ่มเติมข้อมูลใหม่ หรือเสนอทางเลือก

3. การเสริมความ (enhancement 'so,yet,then') ได้แก่ การที่อนุภาคหนึ่งขยายความของอีกอนุภาคหนึ่งโดยการเสริมความโดยอ้างอิงถึงสาเหตุ, เงื่อนไข, เวลา, หรือสถานที่

ข. ความสัมพันธ์แบบแผ่ขยาย (projection) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางความหมายของอนุภาคโดยที่ "secondary clause" จะถูกขยายความ ผ่าน "primary clause" เช่น

John reported that Mary had told him that Fred had said the day would be fine.

จากตัวอย่างวิเคราะห์ได้ดังนี้

Head	Modifier		
pri-----	secondary cl.	secondary cl.	-----mary cl.

ความสัมพันธ์แบบแผ่ขยาย จะทำหน้าที่ขยายความโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งในสองวิธีการต่อไปนี้คือ

1. การถ่ายทอดคำพูด (locution 'says') ได้แก่ การที่อนุภาคหนึ่ง ขยายความผ่านอีกอนุภาคหนึ่ง โดยการถ่ายทอดคำพูด
2. การถ่ายทอดความคิด (idea 'thinks') ได้แก่ การที่อนุภาคหนึ่ง ขยายความผ่านอีกอนุภาคหนึ่ง โดยการถ่ายทอดความคิด หรือความหมาย

แสดงตัวอย่างประโยคของแต่ละความสัมพันธ์ให้เห็นชัดเจน ดังภาพต่อไปนี้

ประเภทการพัวพัน	แบบไม่พัวพัน	แบบพัวพัน
ประเภทความสัมพันธ์		
ความสัมพันธ์แบบขยายความ	ตัวอย่าง	ตัวอย่าง
การให้รายละเอียด 'i.e.'	John didn't wait; he ran away.	John ran away, which surprised everyone.
การต่อเติมข้อความ 'and'	John ran away, and Fred stayed behind.	John ran away, whereas Fred stayed behind.
การเสริมความ 'so, yet, then'	John was scared, so he ran away.	John ran away, because he was scared.
ความสัมพันธ์แบบแผ่ขยาย	ตัวอย่าง	ตัวอย่าง
การถ่ายทอดคำพูด 'says'	John said: "I'm running away".	John said he was running away.
การถ่ายทอดความคิด 'thinks'	John thought to himself: "I'll run away."	John thought he would run away.

จากการวิเคราะห์ลักษณะประโยคของฮัลลิดี จะเห็นว่า ฮัลลิดีใช้ทั้งเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และเกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ระหว่างอนุพจน์ในประโยค ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำเชื่อม และความสัมพันธ์ในการตีความของอนุพจน์

วรรณกรรมทั้งหมดที่อ้างถึงข้างต้นจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ศึกษาลักษณะของประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้นในภาษาไทยว่า โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของประโยคชนิดนี้ในภาษาไทยมีลักษณะเป็นอนุพจน์ประโยค สังกรประโยค หรือทั้งสองชนิด และศึกษาว่า คำเชื่อมในสังกรประโยค (subordinating connective) และคำเชื่อมในอนุพจน์ประโยค (coordinating connective) ที่ปรากฏในประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้นนั้น มีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์อย่างไร ในทางอรรถศาสตร์ ประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้นมีลักษณะเป็นประโยคเงื่อนไข หรือประโยคขัดแย้ง

ในบทที่ 3 ผู้ศึกษาจะเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้น ส่วนในบทที่ 4 จะเสนอเกี่ยวกับลักษณะทางอรรถศาสตร์ซึ่งจะกล่าวถึงประเภทของประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้นแบ่งตามอรรถศาสตร์ของคำเชื่อม รวมทั้งประเภทของเงื่อนไขที่ปรากฏในประโยคเงื่อนไขเพื่อสืบค้นซึ่งผลจากการวิเคราะห์จะทำให้ทราบถึงลักษณะของประโยคชนิดนี้ในภาษาไทย ทั้งด้านวากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์ได้ชัดเจนมากขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย